پاڼه او نړۍ

لیکواله: زرمينه روهي وردگ

انستان اقتصاد وزارت سره په
په صفت د پوهاوي، تعامل او
وضوعاتو په برخه کې فعالیت
کړې له لارې د اقليمي بدلون
ستان د ټولنې د ضرورياتو پر

ی، بلکې اونۍ اقليمي بدلون
ـه اړتیا لري؛ تر څو د موجوده

سي د اونۍ د فعاليت د ساحې
د شخړې پر ځای د همکارۍ

ت داسې اقدامات غوره کړي
ي. د يادونې وړ ده چې په دې
رنه وشي.
و چې په افغانستان او سیمه

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

لیکواله:
زرمینه روهي وردګ

۱۴۰۲ هـ.ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: پاڼه او نړۍ

لیکواله: زرمینه روهي وردګ

کتونکی: زلمی هېوادمل

اېډېټ: اجمل روهي

انځورونه: لېمه او میوند حکیمزی (د مصنوعي زیرکتیا په مرسته)

له ښاغلي انجینر ابوبکر همت نه ځانګړې مننه چې کتاب یې د مسلکي اړخ نه اېډیټ کړی.

خپرندوی: د اونۍ مؤسسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپروندي یاددښت

د اونۍ موسسې موخه د اقلیمي بدلون حیاتي موضوع ته ځانګړې پاملرنه او په افغاني ټولنه کې یې د یو محوري بحث په توګه مطرح کول دي.

اونۍ لومړنۍ افغاني موسسه ده، چې د اقلیمي بدلون په برخه کې یې، د خبرتیاوو، عدالت غوښتنې، اقلیمي ډیپلوماسۍ او اقلیم پوهنې له لارې ځانګړې فعالیتونه پیل کړي دي. اونۍ غواړي د اقلیمي بدلون ناوړه اغېز په هکله په افغانستان او سیمه کې د پوهاوي کچه لوړه کړي، تر څو شته ننګونو ته اغیزمنې او هر اړخیزې حللارې ومومندل شي.

په دې برخه کې عامه پوهاوی، چې د دقیقو خبرتیاوو او معلوماتو پر بنسټ ولاړ وي، کلیدي رول لوبولی شي. اړینه ده چې د نن ماشومانو ته چې په راتلونکي کې د دې سیارې مسئولیت ور په برخه کیږي په کافي اندازه پوهاوی او معلومات ورسول شي تر څو په راتلونکي کې د ځمکې له سیارې سره عادلانه او ښه چلند وکړي او د هر اړخیزې حللارې په موندنه کې په فعاله توګه برخه واخلي.

له همدې کبله اونۍ غواړي چې د ماشومانو لپاره د اقلیمي بدلون او چاپېریال ساتنې په اړه د افغانستان په رسمي ژبو د لیکل شوو کتابونو د چاپ ملاتړ وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده «پانه او نړۍ» د دې اوږد مهاله بهیر پیل وي، او زموږ له ماشومانو سره مرسته وکړي چې د الله (ج) له خوا د راډالۍ شویو د طبیعي نعمتونو په قدر او ارزښت پوه او په ښه توګه ترې ساتنه وکړي.

لیکوالې زرمینې روهي وردک په دې کتاب کې په عالي ډول سره خپل استعداد اثبات ته رسولی او افغان ماشومانو ته یې ښایسته اثر پنځولی دی. موږ له آغلې لیکوالې د زړه له کومې مننه کوو او له فرصت نه په استفادې سره نور افغان لیکوالانو، په ځانګړې توګه مېرمنو ته، بلنه ورکوو چې د دې ډول کتابونو د لیکلو لړۍ وغځوي. ،،اونۍ٬٬ به یې تل تر ځنګ ولاړه او ملاتړې وي.

د یو متحد او سوکاله افغانستان په هیله

درنښت

د ،،اونۍ٬٬ د موسسې بنسټ اېښودونکی او د بورډ مشر

دیپلوم انجینیر الیاس وردک

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

ستاسو په لاسو کې دا کتاب چې محترمې لیکوالې زرمینې – پاڼه او نړۍ نومولی – د کوچنیانو لپاره لیکل شوی کتاب دی او زما په پوهه په خپله نوع کې ډېر ګټه ور او کار آمد اثر ګڼل کیدای شي.

دا کتاب د کوچنیانو لپاره، د کوچنیو حکایاتو په بڼه په داسی ابتکاری شیوه تهیه شوی چې په هره برخه کې د راوي له خولې د انسانی ژوند د چاپیریال پر یوه ضروري موضوع په ډېره ساده او د کوچنیانو لپاره د درک او پوهې وړ ژبه په ډېر خونده ور سبک لیکل شوی دی.

د کوچنیانو لپاره د لیکلیو شویو نورو آثارو په نسبت د (پاڼه او نړۍ) امتیاز پدې کې دی چې د دې کتاب لوست د کوچنیانو د ادبي ذوق له خړوبولو سربیره، کوچنیان له ډېرو مفیدو او د انساني ژوند له چاپیریال سره د تړلیو او موثرو مسایلو له ساینسي بنیادونو هم خبروي.

د دې کتاب په لیکنه کې د محترمې لیکوالې هنر دا دی چې د انسانی چاپیریال د خرابیدو او هم یې د ساتلو او سلامتیا پر عواملو د انسان د منفی او مثبت نقش ډېر حیاتي موضوعات، د کوچنیانو له پوهې سره سم، په روانه او په کورني محیط کې پر مستعملو اصطلاحاتو پسوللې، پسته او خوږه ژبه لیکلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکواله د کتاب د عباراتو د بشپړتابه لپاره د الفاظو په انتخاب کې خاص مهارت لري. د کتاب د حکایاتو په بیان کې یې د کوچنیانو د برداشت سویې ته په پاملرنه موزون، مناسب او رسا کلمات او الفاظ انتخاب کړي دي.

(پاڼه او نړۍ) هم په موضوعي لحاظ او هم د بیان د روان سبک له پلوه په پښتو کې د کوچنیانو لپاره د لیکل شویو کتابونو په لړۍ کې ځینې ابتکاري خواوې لري. هیله دا ده چې دا روش وسعت پیدا کا او زموږ د دې ساحې لیکوال، لکه: (پاڼه او نړۍ) د ژوند ځینې ضروري مسایل په خپلو آثارو کې د کوچنیانو د فهم له سویې سره برابر را ونغاړي، څو زموږ کوچنیان له کوچنیوالی د انسانی ژوند له ځینو حیاتي ضرورتونو سره آشنا شي.

د دې ګټه ور اثر محترمې لیکوالې زرمینې ته د کوچنیانو لپاره د دې ابتکاري خونده ور کتاب د لیکلو مبارکي وایم او د لا بریالیتوب هیله یې لرم.

په درناوي

سرمحقق زلمی هیوادمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

پاڼه په ښویدلیو پښو له ټولګي نه راووتله. د کور خوا تللې لارې ته يې وکتل. یوه ژوره سا يې واخیسته، ورو ورو روانه شوه. په ځنګله کې نرۍ لار تېره شوې وه او تر ځنګ يې د یخې اوبو سړه ویاله هم بهېده. پاڼې هېڅ زړه نه کېده چې تر کوره په دا اوږده لار باندې لاړه شي، خو بله چاره نه وه، مجبوره وه چې د ځنګل تر منځ غره ته تللې لارې ته ختلې وای.

کور ته په رسېدو سره يې د ښوونځي بکس په دروازه کې وغورځاوه، دروازه سره يې پښې په خاورو کې اوږدې وغځولې او کېناسته.

مور يې د کوټې نه ور پام شو، ورغږ يې کړ: وه پاڼې خواره مه شې دا څه کوې، ټول کالي دې په خاورو ککړ کړل. زر پاڅه!

هله، مخ لاسونه دې ومینځه، ډوډۍ تیاره ده.

پاڼه لا هم همالته ناسته وه. بابا يې له باندې نه د کور انګړ ته را دننه شو. پاڼه يې نه وه لیدلې، پښه يې د پاڼې په پښو کې بنده شوه او یو ټوپ يې کړ، ځان يې بیرته د ونې په سته تم کړ. پاڼې د بابا د ټوپ وهلو په لیدو په خندا شوه او له خندا پر ځمکه څملاسته، نس يې په دواړو لاسونو نیولی و او په زوره زوره يې خندل. بابا يې هم په خندا شو. پاڼې ته يې وکتل ویې ویل: داسې ښکاري چې زما نانځکه بیا لارو ستړې کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې ببړته ځانته پام شو چې ولې دلته ناسته وه.

ـ هو بابا جانه نن سخته ستړې شوم. ته وګوره دا ګرمه هوا او دا اوږده لار. دا ټول د ځنګله ګناه ده. که دا ځنګل دلته نه وای یوه لنډه لار به زموږ تر کوره راغلې وه. یو سم سرک به جوړ شوی و، موټر به راتللی شو او زه به دومره نه ستړې کېدم. بابا جانه، نه شو کولی چې دا ځنګل ټول ووهو او غټ سرک جوړ کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا يې له يوې شېبې سوچ وروسته وويل: راځه لورکۍ مې، له ډوډۍ نه وروسته زه او ته به چکر ته لاړ شو او بيا به د ځنګل په هکله هم خبرې وکړو.

تر ډوډۍ وررورسته پاڼې ځان چکر ته تيار کړ. بابا يې دروازه کې ورته انتظار و. دواړه د ځنګله خوا ته روان شول.

بابا يې وويل: نن به د ځنګله منځ ته لاړ شو، وګورو چې هلته څه خبرې دي.

پاڼې سر وښوروه ويې ويل: ښه ده باباجانه، زه هم غواړم پوه شم چې هلته څه دي او ځنګل ولې بايد ونه وهل شي؟!

دواړه يوه ښه شېبه وړاندې لاړل. يو ځاى کې ونې ډېرې ګڼې شوې. دوى د ځنګله منځ کې وو. بابا يې پاڼې ته وويل: يو ځل سترګې پټې کړه او غوږ شه چې څه اورې، څه حس کوې؟

پاڼې سترګې پټې کړې، غوږ يې ونيوه. د باد سړه هوا يې په مخ حس کوله. د مرغۍ سندره او د پاڼو شرنګا يې اورېده. سترګې يې خلاصې کړې. ځان يې ارام حس کړ. بابا ته يې مخ کړ، ويې ويل: بابا جانه دا څومره ښه او ارامه احساس دى.

بابا يې موسکۍ شو: هو زما نانځکې، دا د ځنګله جادو ده. که ځنګل نه واى، دا سړه هوا، د ژويو کورونه او د مرغانو ځاله به هم نه واى. دا بارانونه چې زموږ کلي کې تر نورو ځايونو ډېر دي او پاکه هوا لرو دا يو به هم نه واى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه حیرانه شوه: هغه ولې او څنګه؟

بابا: اوس به زه تا ته ووایم چې ولې او څنګه.

ته خو پوهېږې چې کله موږ سا اخلو اکسیجن تنفس کوو او چې سا باسو نو کاربن ډای اکساید تولیدوو. موږ د تنفس لپاره اکسیجن ته اړتیا لرو. ونې بیا زموږ برعکس کاربن ډای اکساید تنفس کوي او اکسیجن تولیدوي. دوی هم یوه اندازه اکسیجن د شپې له خوا تنفس کوي او کاربن ډای اکساید خارجوي، خو تر هغه ډېر بیا بېرته د ورځې له خوا اکسیجن تولیدوي. که چېرې ونې د کاربن ډای اکساید نه هوا پاکه نه کړي، دا ګاز په اسانه بېرته نه فلتر کيږي، په دې ډول به هوا نوره هم ګرمه شي، اقلیم به بدلون وکړي، وچکالي او نورې ناوړه پایلې به ولري.

پاڼه: اقلیم څه دی بابا جانه، او څنګه ناوړه پایلې به ولري؟

بابا: که خوښه دې وي په هغه باندې به بیا بله ورځ خبرې وکړو، نن به د ځنګله په هکله وغږیږو.

پاڼه: باباجانه بیخي مې خوښه ده، ښه نو ځنګل نور څه ښه والی لري؟

بابا: هو، د ځمکې تقریباً ۳۰ فیصده (درییمه برخه) ځنګلونو پوښلې، یوازې پنځه سالمې غټې ونې کولی شي ډېرو خلکو ته اکسیجن ورسوي. بل دا چې ځنګلونه هوا هم پاکوي، کټ مټ لکه برقي جارو له هوا نه ګرد تېلوي. یوه ونه په کال کې تقریباً پنځه کیلوګرامه ګرد جذبوي. کله چې باران ووریږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ځمکه کې اوبه جذب شي نو بیا د ونې ریښې خپله دنده پیلوي. د ونې ریښې د باران اوبه فلتر او پاکوي. په دا ویالو کې پاکې اوبه چې ګورې د ونې د ریښې له برکته دي. د ونې ریښې ځمکه د ښویدو نه هم ساتي. که چیرې توپان شي نو همدا ونې د باد یو څه مخه نیسي چې زموږ کورونه وران نه کړي.

د ځنګله بله مهمه دنده دا ده چې موږ ته باران راکوي. د ونې ریښې، اوبه د ښاخونو له لارې پاڼې ته رسوي او پاڼې دا اوبه بېرته تبخیروي. له دې تبخیر

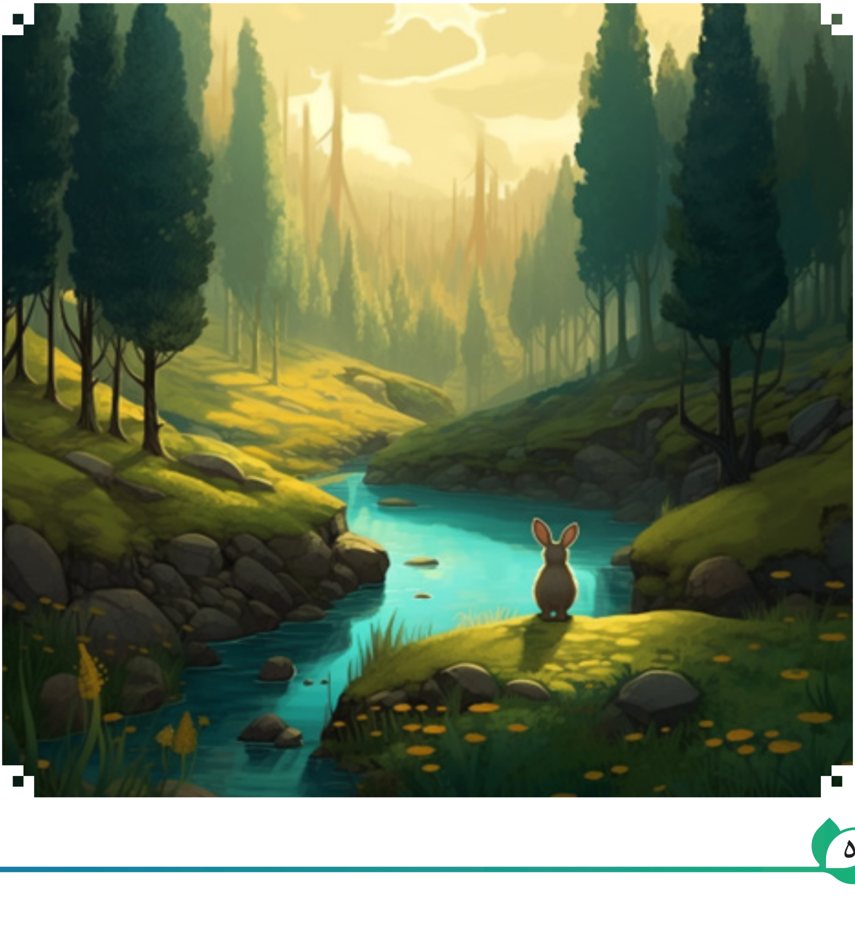

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي ګاز نه وربخښي جوړېږي او وریځې موږ ته بېرته باران راکوي. د باران یوه برخه اوبه، د ځمکې لاندې ذخیره کیږي، یوه برخه یې سیندونو ته بهیږي او یوه بله برخه یې بېرته تبخیر کیږي. دې ته د اوبو دوران هم وایي.

بابا: ربښتیا په یاد دې دي چې ناروغه وې مور دې یو ډول بوټی درکړ او زر بېرته روغه شوې؟

پاڼه: هو بابا جانه هغه تریخ بوټی مې خود په یاد دی. خدای مې دې بیا ترې ساتي، یو ځل بیا یې نشم خوړلی.

بابا یې موسکی شو: هو نانځکې آمین، خو هماغه بوټي ته بېرته ښه کړې او که دا ځنګل نه وای نو هغه بوټي به هم نه وو.

دا مور دې چې هره ورځ خوندوره ډوډۍ موږ ته پخوي، په ژمي کې ګرمه کوټه کې ناست وو، دا هم د ځنګله برکت دی. که د ځنګله لرګي نه وای موږ ته به ژوند سخت وای. الله (ج) موږ په هر ډول نعمتونو نازولي یوو. دا هر څه یې موږ ته ډالۍ کړي او موږ باید په سمه توګه ترې ګټه واخلو.

پاڼه په سوچ کې شوه، پوښتنه یې وکړه: بابا جانه که هر څوک ځنګل ووهي او لرګي وسوځي نو ځنګل به خلاص شي بیا به څه کوو؟

بابا: افرین لورکۍ مې، اوس دې ښه خبره وکړه. ځکه خو باید موږ ډېر پام وکړو چې خپل ځنګلونه وساتو. که موږ یوه ونه ووهو پر ځای یې باید نوي نیالګي کېنوو تر څو ځای یې خالي پاتې نه شي او بېرته زرغون شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې د بابا جان لاس ونیوه، پاس اسمان ته یې وکتل، څو سپینې وریځې ورو ورو رواني وې. د لوړې شنې ونې ښاخونو کې یوه ځاله ښکارېده. پاڼه لا فکرونو کې وه چې تر شا یې د بوټي تر منځ کوم څه وښورېدل. پاڼې له وېرې ټوپ کړ او له بابا جان یې غېږه راتاو کړه. بابا جان یې په خندا پاڼې ته وویل: وګوره هلته، یوه وړه سویه ده. پاڼې د سوی په لېدو مخ په دواړو لاسونو ونیوه او له خوشالۍ یې چیغه کړه: بابا جانه وګوره دا څومره ښایسته ده. اوه بابا جانه ځنګل څومره ښه دی. اوس نو ځنګل پر ما هم ګران شو. نور نه وایم چې ولې ځنګل شته. زه نور کوښښ کوم چې د ځنګل ساتنه وکړم تر څو دا ښایسته سوی او هغه پاس مرغۍ بې کوره نشي.

بابا یې وخندل پاڼه یې مچو کړه. دواړه ورو د کور پر خوا روان شول. پاڼې اوس په ځنګل کې له چکر نه خوند اخیسته او هر څه ته یې په بله سترګه کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

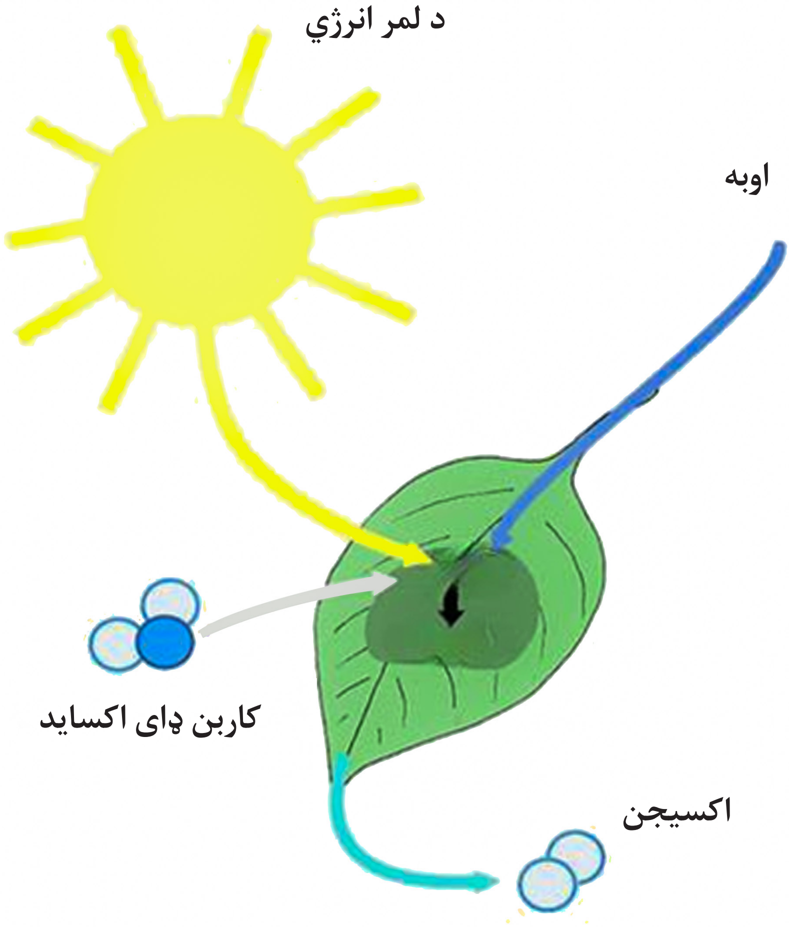

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل کلی

مازدیگر لمر په ډوبېدو و. پاڼه د کور په انګړ کې د پیشو سره په لوبو بوخته وه. مور یې څو څو ځلې دروازې ته وکتل. ځان سره یې کوم څه ویل. د انګړ دروازه ټک ټک شوه. پاڼې دروازې ته منډه کړه، پوهېده چې بابا جان یې دی. د سلام نه وروسته بابا یې پاڼې ته وویل: لور مې زه باید تا او مورسره دې یوه مشوره وکړم.

پاڼه حیرانه شوه، غلې د بابا تر شا روانه شوه. مور یې لکه پوهېده چې څه خبره شته، یو څه نارامه ښکارېده. درې واړه کېناستل.

بابا یې وویل: نن دفتر کې رییس هیله راځخه وکړه چې یو بل کلي ته د دندې لپاره لاړ شم. هلته مور ته ډېره اړتیا لري. ما غوښتل چې لومړی له تاسو سره مشوره وکړم چې ستاسې څنګه خوښه ده؟

مور یې وویل: نه پوهېږم، دلته مو اوس کور ځای په ځای کړی. ټول خپلوان او دوستان مو دلته دي. همدلته بلد شوي هم یوو. بابا یې پاڼې ته مخ کړ: ته څه وایې لورکۍ مې؟

پاڼې فکر وکړ ویې ویل: بابا جانه، هلته خلک تا ته ډېره اړتیا لري؟

بابا: هو نانځکې مې، هغه مرسته چې زه او زما ټیم مې کولی شو بل څوک یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي تر سره کولی. دوی ډېر کوښښ کړی چې هماغه کلي کې ځوک پیدا کړي، خو له بدمرغه ځوک پیدا نشول.

پاڼه: زه به هم دلته خپلو ملګرو، ښوونځي او ښوونکو پسې خپه شم، خو بیا به هلته خلک څه کوي چې ته مرسته ورسره و نه کړې، نو زه وایم چې لاړ به شوو.

مور یې پاڼه غېږ کې ونیوه ویې ویل: پخې! ته څومره مهربانه او هوښیاره یې. اوس نو مجبوره یم چې زه هم هو ووایم.

یوه اونۍ وروسته د دوی کډه بار شوه او نوي کلي خواته روان شول. په نوي کلي کې یې دوی ته یو ښایسته کور تیار کړی و، چې غټ انګړ او یو باغ یې هم درلودل. په باغ کې ډول ډول د میوې ونې وې. پاڼه د باغ په لېدو ډېره خوشاله شوه او ځنګل یې په یاد شو. ځان سره یې ژمنه وکړه چې د ونو به ښه ساتنه کوي. کور ښایسته سپین او کمرنګې اسمانرنګه رنګ شوی و. د پاڼې کوټه غټه او ښایسته وه. د کوټې کړکۍ باغ خواته پرانستل کېده.

پاڼې په خوښۍ سره کړکۍ پرانیسته، د یاسمنو ګلانو ښاخونه پر کړکۍ راځوړند او راتاو وو. کوټه د ګلانو له بوی نه معطره شوې وه. پاڼه د دې هر څه په ننداره کې وخت بلکل هېر کړی و.

پاڼه بله ورځ بابا سره نوي ښوونځي ته لاړه. ښوونځی هم ډېر ښایسته جوړ شوی و. دوه پوړیزه ودانۍ وه چې ټوله سپین او کمرنګه شین رنګ شوې وه. په منځ کې ښایسته او پاک میدان و چې یو څو لوبې هم په سرو او شنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګونو پرې رسم شوي وې. د دېوالونو شا او خوا شنې ونې ولاړې وې. څو زده کوونکي يې تر سيوري لاندې ناست وو او د کتابونو په لوستلو بوخت وو. په لومړي ورځ پاڼې څو ملګرې پيدا کړې، خو د دوی تر منځ يوه ډېره ښه پرې ولګېده.

د وړانګې کور د دوی د کور تر څنګ و. دواړه به يوځای ښوونځي ته تللې او راتللې. يوه ورځ هوا ډېره ګرمه شوې وه دواړه تندې پسې اخيستې وې. په لار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې سترګې يې پر يو ځاه ولګېدې، هغه ته ورغلې او اوبه يې ترې وڅښلې. دا چې دوی په لار کې د اوبو ځاه پيدا کړې وه دواړه خوشاله وې.

مانښام د پاڼې په نس درد شو. زړه يې هم خرابېده. هر څو دقيقو کې وروسته به يو ځل تشناب ته په منډه وه. مور يې ډېره ورخطا وه نه پوهېده چې څنګه له پاڼې سره مرسته وکړي. کور کې يې د بوټيو دوا ورکړه، خو کومه ګټه يې و نه کړه. بابا يې لا نه و راغلی. مور يې څو څو ځلې زنګونه وکړل، خو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب نه ورکاوه. همدي کې د کور دروازه خلاصه شوه او بابا يې کور ته د ننه شو. مور يې ورمنده کړه ويې ويل: پاڼه سخته ناروغه ده، ولې دې ټيلېفون نه پورته کاوه؟

بابا يې په ورخطايي منده کړه: د موبايل چارج مې خلاص و او برق هم نه و چې چارج يې کړم. زر دې ځان تيار کړه چې ډاکټر ته لاړ شوو.

دري واړه د معاينه خانې په لور روان شول.

ډاکټر پاڼه معاينه کړه. پوښتنه يې ترې وکړه چې څه يې خوړلي؟

پاڼې په ټوله ورځ کې خاص څه نه و خوړلي، د څاه اوبه يې په ياد شوې، د اوبو کيسه يې ورته تېره کړه. ډاکټر پوه شو چې اوبه به ناپاکې وې نو ځکه پاڼه ناروغه شوې ده.

دوا يې ورکړه او ويې ويل: هېڅ اندېښنه مه کوه، ډېر زر به ان شاء الله رکه روغه شي. پام دې وي چې بيا له کوره بهر ناپاکې اوبه و نه څښې.

پاڼې وويل: ډاکټر کاکا، هغه خو د څاه اوبه وې نو څنګه ناپاکې وې؟

بابا جان يې وويل: کله چې ښه شوې بيا به پر دې موضوع خبرې وکړو او زه به يې درته تشريح کړم چې ته ولې د څاه اوبه ناروغه کړې.

څو ورځو کې پاڼه بېرته روغه شوه. وړانګه هم له هغې ورځې راهيسې ناروغه شوې وه او ښوونځي ته نه وه تللې. دواړه حيرانې وې چې ولې داسې په بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ناروغه شوي وې، دوی خو د ځان پاک ساتلو لپاره هم ډېر پام کولو.

پاڼې وویل: بابا مې نن ما سره چکر ته ځې او غواړې چې زموږ د ناورغی په اړه هم معلومات راکړې، که غواړې ته هم راسره لاړه شه.

وړانګه خوشاله شوه او زر یې سر وښوراوه. پاڼه او وړانګه دواړه د بابا جان سره د غره خوا ته روانې شوې. د غره په سر لا هم سپینه واوره ځلېده او لمن کې یې د شنو واښو تر منځ ځای ځای ګلان غوړېدلي وو. وړانګې یوه ګل ته لاس کړ چې ویې شکوي خو پاڼې پرې غږ کړ: مه شکوه! پرېږده چې رمه یا کوم بل ژوی یې وخوري او یا مچۍ ترې شات جوړ کړي. هسې یې مه خرابوه. وړانګې هم زر لاس تر شا کړ او د خپلې ملګرې خبره یې ومنله.

بابا یې وخندل ویې ویل: وګورئ، هلته پاس د غره پر سر واوره لېدلی شئ؟

دواړو سرونه وښورول: هو، ځومره ښایسته ښکاري. هلته به ځومره یخ وي.

بابا: پوهېږئ چې دا واوره موږ ته ځومره مهمه ده؟

پاڼه: نه ولې مهمه ده؟

بابا: دې واورې ته یخچال هم وایي.

پاڼې وخندل: یخچال خو موږ کور کې لرو.

بابا: هو دا هم د یخچال کار ورکوي. وګوره چې الله (ج) موږ ته ځومره ډېر نعمتونه راکړي. دا زموږ د اوبو ذخیره ده. که دا یخچالونه نه وای خلک به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وچکالۍ له بدمرغۍ سره مخ شوي وو، د څښاک اوبو کمښت سره به هم مخ وو. د ځمکې خړوبولو ته به اوبه نه وای. چې ځمکه خړوبه نشي بیا څه کیږي؟

وړانګې زر ځواب ورکړ: بیا نوغله نه شنه کیږي او موږ به خوړلو ته څه نه لرو، نه به هم څارویو ته سم وابنه او نور څه خوراک ته پیدا شي.

بابا: افرین، همداسې ده، چې غله نه وي د خوراک لپاره به هم څه نلرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژمي کې کله چې واوره ووریږي، یوه برخه یې اوبه شي او یوه بله برخه یې د غرونو په سر د ذخیرې غوندې هماغلته پاتې کیږي. څه فکر کوئ چې بیا به څه کیږي؟

دواړو یو بل ته وکتل اوړي یې پورته کړې او ویې ویل: موږ نه پوهېږو.

بابا: ښه نو زه به درته ووایم چې بیا څه کیږي. کله چې هوا ګرمه شي ورو ورو دا واوره هم په ویلې کېدو پیل کوي. د غره له سره چې دا اوبه راښکته کیږي د ډبرو تر منځ فلتریږي او بیا سیندونو، ویالو او لښتیو ته وربهیږي. یوه برخه یې لکه څنګه چې مخکې مې هم د باران په اړه درته کیسه کړې د ځمکې لاندې ذخیره کیږي. یوه اندازه نور یې د غرونو په وادي کې پاتې کیږي. څه فکر کوئ چې د ځمکې پر سر به څو فیصده اوبه او څومره وچه وي؟

وړانګې ووېل: زموږ شا او خوا خو یوازې یو سیند بهیږي نو زه وایم ۲۰ فیصده اوبه او ۸۰ فیصده به وچه وي.

بابا پاڼې ته مخ کړ: ته څه وایې لورکۍ؟

پاڼه: زه وایم چې ۵۰ او ۵۰ به وي، ځکه زموږ هېواد سمندر ته لار نلري، خو نور ځایونو کې خو بحرونه هم شته.

بابا: هو لورکۍ ستا اټکل ورنېږدې دی. ۷۰ سلنه ځمکه اوبو پوښلې او یوازې ۳۰ سلنه یې وچه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې په حیرانۍ سره وکتل: نو بیا ولې ټول وایي چې اوبه کمې دي؟

بابا: هغه ځکه چې له همدې ۷۰ سلنې اوبو نه یوازې ۳ سلنه اوبه خوږې اوبه دي چې موږ د ښښاک او ورځنې ژوند لپاره کار ترې اخلو. دا بې مالګې اوبه په سیندونو، ویالو کې بهیږي او یا هم د ځمکې لاندې زېرمه شوي وي. دا نور یې مالګینې اوبه دي چې په بحرونو کې دي او موږ ترې ګټه نشو اخیستلی .

پاڼې او وړانګې دواړو یو بل ته حیران وکتل.

بابا یې موسک شو ویې ویل: هو پوهېږم د چا باور نه راځي که څنګه؟

دواړو سرونه وښورول: هو همداسې ده.

بابا خبرو ته دوام ورکړ: د دې لپاره چې موږ ښښاک لپاره اوبه تر لاسه کړو مجبور یوو چې څاه وکیندو. د څاه اوبه هماغه د ځمکې لاندې ذخیره شوې اوبه دي چې موږ یې راوباسو. په پرمختللې هېوادونو کې دوی خاص سیستمونه ورته جوړ کړي چې هلته اوبه ذخیره کوي او د ماشینونو په مرسته هر کور ته په نلونو کې اوبه رسوي. له بده مرغه زموږ هېواد لا هغه ځای ته ندی رسیدلی چې هر کور ته په نل کې اوبه ورسولی شي. نو موږ څه کوو؟

پاڼه: موږ څاه کیندو او د څاه نه خپلې اوبه راوباسو.

بابا: ډېر ښه، افرین. ښه نو اوس به تاسې دواړه وایی چې دا اوبه خو فلتر شوې وي نو ولې یې موږ ناروغه کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه لکه له خوبه چې راويښې شي او ورپام يې شي غږ وکړ: هو، رښتيا وايې، موږ يې ولې ناروغه کړو؟

هغه ځکه چې موږ د فاضله موادو لپاره بدررفت (کاناليزاسيون) نلرو او نه هم سم سيستم ورته جوړ شوی. د فاضله موادو اوبه هم د نورو اوبو په شان د ځمکې لاندې ځي نو کله چې د فاضله موادو د ټولېدو ځای سم خوندي ځای کې جوړ شوی نه وي، او هلته کومه څاه يا د اوبو زېرمه ورنږدې وي نو د پاکو اوبو سره چټلې اوبه ګډې شي. همدا ده چې ټولې پاکې اوبه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپاکي کړي. هر څوک چې هغه اوبه وکاروي ناروغه کيږي. بل دا چې ډېر کورونه د کاناليزاسيون سيستم نلري، چټلې اوبه د ځمکې پر سر تويوي، دا اوبه يا د ځمکې لاندې ذخيرو ته رسيږي او يا هم سيندونو سره يوځای کيږي. په پرمختللي هېوادونو کې فاضله مواد او چټلې اوبو ته يې داسې يو سيستم جوړ کړی چې ټول بيرته تصفيه کوي او نه پريږدي چې اوبه او هوا چټله کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاضله توکو د تصفیې په نتیجه کې د کاغذ او پلاستیک څخه بیا ځلي ګټه پورته کوي. د سبزیجاتو د فاضله توکو څخه کمپوست (د نباتاتو د ودې لپاره سره) تولیدوي. د چټلو اوبو د تصفیې په پایله کې له دې اوبو څخه د ونو او بوټو په اوبه کولو کې ګټه اخلي.

زموږ او موږ ته ورته وروسته پاتې هېوادونو کې ورځ په ورځ نفوس ډېرېږي، هر څومره چې خلک ډېرېږي، همدومره ډېرې اوبه هم په کار وي او تر څنګ یې د فاضله توکیو تولید هم ډېرېږي. چې نفوس ډېر شي بیا څه کیږي؟

دواړو یوځای وویل: بیا نو اوبه کمیږي او فاضله مواد ډېرېږي.

بابا: هو بلکل همداسې ده. ډېر نفوس د ډېر لګښت مانا هم ورکوي. په څاه او ذخیرو کې اوبه کمېږي. ډېر مصرف د هوا ککړتیا رامنځته کوي چې هغه سره هوا ګرمیږي. کله چې هوا ګرمه شي څه فکر کوئ څه به وشي؟

وړانګه: بیا به نوره هم ګرمي شي.

بابا وخندل: هو او د دې تر څنګ به هغه پاس د غره په سر یخچالونه زر اوبه شي. اوبه به ډېرې شي.

پاڼې له خوشالۍ نه غږ کړ: اوه څومره ښه، نور به بیا وچکالي نه وي.

بابا: نه بچو کاش داسې وای.

موږ له بده مرغه دومره ډېر بندونه نه لرو چې اوبه بندې او ذخیره کړو؛ نو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چې سیلابونه به راشي. سیلابونه به ډېر کورونه وران کړي او په چټکۍ سره به زموږ له هېواد نه دا اوبه کوم بل خوا لاړې شي. کله چې دا ټولې اوبه موږ له لاسه ورکړو موږ به د وچکالۍ او ډېرو نورو بدمرغیو سره مخ شو.

پاڼې د یو څه سوچ نه وروسته پوښتنه وکړه: بابا جانه کوم ډول مصرف د هوا ککړتیا ډېروي زه سمه پوه نه شوم؟

بابا: مثلا د پخلي لپاره د لرګیو سوځول، په موټرو کې د ټیټ کیفیت لرونکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېلو کارول یا د زاړه موټرو چلول او په عامه ځایونو یا کارخانو کې د لرګیو او د ډېرو سکارو سوځول، هغه څه دي چې هوا ککړوي او ډېرې زهرجن ګازونه تولیدوي چې وروسته د ډول ډول تنفسي ناروغیو تر څنګ د سرطان، زړه، پوستکي او رواني ناروغۍ هم پیدا کوي.

وړانګه او پاڼه ډېرې خپه شوې. یو بل ته یې وکتل سرونه یې وښورول.

پاڼې وویل: دلته خو ټول وخت همدا توکي کارول کېږي.

وړانګې پوښتنه وکړه: کاکا جانه نو څه باید وشي چې مخنیوی یې وکړو؟

بابا: د خپل کور نه یې پیلولی شو. ډېر پلاستیک و نه کارو، مثلا د پلاستیکي کڅوړې پر ځای د تکې کڅوړه وکاروو، کثافت هره خوا و نه غورځوو، د پلاستیک سوځولو نه ډډه وکړو. بېځایه اوبه مصرف نکړو. د باندې چې ووینو د اوبو نل خلاص پاتې دی بند یې کړو.

دواړو بابا جان سره ژمنه وکړه چې له دې وروسته به ډېر پام کوي او که وګوري چې نور خلک پام نه کوي هغوی ته به هم دا پیغام رسوي.

بابا هم خوشاله شو چې دوی دومره په مینه هر څه ته غوږ نیولی و.

بابا دوی ته د غره ډډه کې له یوه دوکان نه ایسکریم واخیست او کور خوا ته روان شول. په لار کې یو وړوکي هلک د اوبو نل خلاص کړی و او لوبې یې ورسره کولې. پاڼې چې ورپام شو منډه یې کړه، نل یې بند کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړوکي هلک ته يې وويل: ولې داسې کوې؟

هلک چې حيران و وويل: ستا يې څه دا زمونږ نل دی.

پانړه له غوسې نه سره شوه ويې ويل: ته نه پوهېږې چې ته نړۍ ته څومره تاوان رسوې. که داسې کارونه کوې څو کاله وروسته به يو څاڅکی اوبه هم نلرې. همداسې غواړې ها؟

هلک د پانړې په خبره نه پوهېده چې څه وايي او څه غواړي.

بابا يې ورو پانړې ته غږ کړ: لور مې، ته دوی ته بايد تولـه کيسه داسې وکړې لکه ما چې تاسو ته وکړه، کنه دا بيچاره له کومه پوه شي چې ستا د دې خبرو نه څه مطلب دی.

پانړې ځان ته پام شو چې رښتيا هم دی له کومه پوه شي چې څه وايم. هلک ته ورغله وويل: غواړې چې زه کيسه درته وکړم چې ولې به اوبه نه وي؟

هلک په نه زړه وويل: هو ووايه چې څه خبره ده.

پانړې او وړانګې دواړو يوه په يوه ټوله کيسه چې بابا نه يې اورېدلې وه هلک ته تېره کړه. هلک د پانړې په خبرو يې خاص باور نه راته. بابا ته يې وکتل. بابا سر وښوراوه ويې ويل: هو زوی مې دا ټولې خبرې سمې دي. د دې لپاره چې يوه ورځ د اوبو نشتون سره مخ نشو بايد سر له اوسه ډېر پام وکړو. هلک هم ژمنه وکړه چې بيا به داسې بې احتياطي نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا ډېر خوشاله و، نه دا چې، پاڼه او وړانګه په خبره پوه شوې بلکې دوی کولی شي چې نور خلک هم دې ته اړ کړي چې اوبه سمې وکاروي.

د ماښام تیاره په خوربدو وه چې دوی ببرته کور ته ورسېدل. پاڼې د خوب تر وخته له بابا جان نه یې پوښتنې کولې او بابا جان یې هرې یوې پوښتنې ته په خوارا حوصله او مینه ځوابونه ورکول.

د سپوږمۍ سپینې وړانګې د یاسمن ګلانو له منځ نه کړکۍ ته رارسېدلې او کوټه یې رڼا کړې وه. د پاڼې سترګې سره ورغلې وې او په خواږه خوب ویده شوې وه. بابا یې کمبله پرې سمه کړه، مخ یې ښکل کړ او ورو له کوټې نه ووت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او اسمان

د روژې میاشت وه، روژه ماتي نه وروسته بابا، مور او پاڼه انګړ کې ناست وو او کیسې یې سره کولې. پاڼې د بابا په زنګون سر کېښود او اسمان ته یې وکتل. ستوري په اسمان کې ځلېدل، سپوږمۍ هم نرۍ ښکارېده. پاڼه په اسمان کې ورکه وه، د مور یې ورپام شو، غږ یې پرې وکړ: شاهزادګۍ! بیا کومه دنیا کې ورکه یې.

بابا یې وخندل: پرېږده چې خپله نړۍ کې واوسي. زما د نانځکې دنیا ډېره ښایسته ده.

پاڼه په ځای کې نیغه کېناسته ویې ویل: هو مورې هر ځل مې پسې اخلې. اوس مې بیا څه کړې؟

بابا جانه ما ستورو ته کتل، ځومره ډېر دي، زموږ نړۍ هم همداسې یو ستوری دی کنه؟

بابا د چایو نه یو غوړپ وکړ، اسمان ته یې وکتل. ستوري ښایسته ځلېدل. مور یې لاس په تندي کېښود ویې ویل: اوف خدایه اوس به بیا د دوی لابراتواري کیسې پیل شي.

بابا موسکۍ شو ویې ویل: ته هم غوږ شه، کومه ورځ به دې په کار شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور: زه ترې تېره يم، دا نازولې دې پوه کړه، زما سر هسې هم نه پرې خلاصيږي. که ستا غوندې ښوونځي ته تللې وای درس مې ويلی وای اوس به زه هم پرې پوهېدم.

پاڼه: زه هم هره ورځ يو څه په ښوونځي کې يا بابا جان سره زده کوم، که وغواړې ته هم زده کولی شې، که همدا نن هم پیل وکړې ډېر څه به زده کړې. له دې وروسته زه هره ورځ تا سره درس وایم.

بابا يې پر سر مچو کړه: افرين لورکۍ مې، دا به یو لوی خدمت وي. زما خبره خو نه مني کنه اوس به یې پوهنځی هم خلاص کړی و.

مور: ښه بس بس، اوس بيا پلار او لور دواړه راته یو خوا شول. سمه ده له دې وروسته هره ورځ درس وايو خو په يو شرط.

پاڼه: هر شرط منم، ووايه کوم شرط؟

مور: دا چې ته به هم د پخلي او کور کار کې مرسته راسره کوې.

پاڼې خپل مخ په لاسونو پټ کړ: اوه نه ...

- دا مې څه ومنل.

- ښه سمه ده منم يې.

بابا غلی و او اسمان ته یې کتل. پاڼې یوې نوي کیسې ته ځان چمتو کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا يې وويل: پوهیږې چې سپوږمۍ له موږ نه څومره لرې ده؟

پاڼه: لس زره کیلومتره؟

بابا: نه، تر دې هم ډېره زیاته؛ سپوږمۍ ۳۸۰۰۰۰ کیلومتره له موږ نه لیرې ده نو اوس ښه فکر وکړه چې لمر به څومره له ځمکې نه لرې وي؟

پاڼه: اوهو دا خو سخته شوه، فکر کوم چې یو میلیون کیلومتره به وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: ځمکه د لمر نه ۱۵۰ میلیون کیلومتره لرې ده. که چیرې یوه الوتکه په ساعت کې د ۹۰۰ کیلومترو چټکوالي سره حرکت کې وي، نو موږ ته شل کاله په کار دي، چې لمر ته ورسېږو. لمر یو ستوری دی، چې درې برخې د هایډروجن او یوه برخه د هېلیم له ګازونو نه جوړ شوی. پخوا خلکو فکر کاوه چې د لمر مخ کلک دی، خو له سلو کلونو را پدې خوا کارپوهانو کشف کړه، چې لمر یوازې د ګازونو نه جوړ شوی، چې مقناطیسي قوه جاذبې د توپ په ډول سره غونډ کړی او ساتلی. څه فکر کوې لمر به له ځمکې نه څومره غټ وي؟

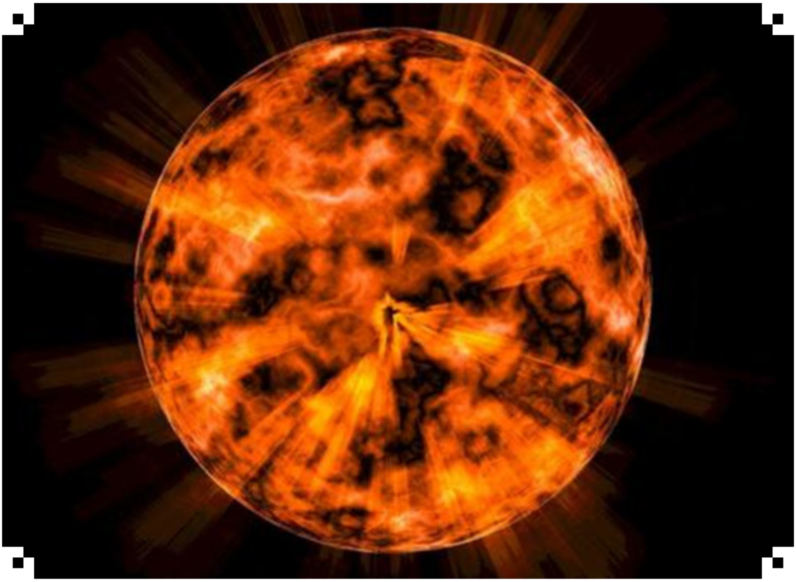

پاڼه: درې برابره، نه نه، لس برابره. همداسې ده؟

بابا: نه لور مې تر هغه هم ډېر، لمر ۱۱۰ ځلې تر ځمکې غټ دی. د ځمکې په څېر ۸ نورې سیارې په لمر راڅرخي چې عطارد، زهره، ځمکه، مریخ، مشتري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زحل، اورانوس او نپټون دي. دا ځينې خپلې سپوږمۍ هم لري.

پاڼه: باباجانه سپوږمۍ کې هوا ګرمه ده؟

بابا وخندل: لور مې، په سپوږمۍ کې د ورځې له خوا مثبت ۱۳۰ درجې او د شپې له خوا منفي ۱۵۰ درجې ته رسيږي.

پاڼې چيغې کړې: اوه، نو هلته خو هيڅ شی هم نه پاتې کيږي. يا به له ګرمې نه مري او يا له يخ نه. زما ټول خيالونه او فکرونه يې راخراب کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: هغه څنګه؟

پاڼې په شرمېدلې انداز وويل: ما ويل چې يوه ورځ به هلته ځان ته ښکلې ماڼۍ جوړوم او بيا به تاسې هم راولم.

بابا وخندل: خير هلته که نه کيږي، وايي چې د مريخ جوړښت د ځمکې ته ډېر ورته دی، هلته به بيا يو قصر جوړ کړې.

پاڼې تر ډېره اسمان ته کتل او فکرونو کې به ډوبه وه. بابا يې ورته پام و ورو يې خبره پسې وغځوله: لور مې، ته پوهېږې چې الله (ج) څومره پر موږ مهربانه دی. زموږ لپاره يې هر څه پيدا کړي، دا اوبه، اسمان، هوا، ځمکه، ميوه، ژوي، شنه نباتات، معدنونه او داسې ډېر نور چې لا يې موږ په راز خبر هم نه يو. اوس نو زموږ دنده هم دا ده چې له دې هر څه نه په سم ډول ګټه پورته کړو، د بې ځايه مصرف او تخريب نه يې مخنيوی وکړو.

پاڼې سر وښوراوه: هو بابا جانه زه چې اسمان ته ګورم د الله (ج) قدرت ته حيرانه شم. او د ځمکې پر سر دې ټولو شيانو ته مې خو پام هم نه و.

بابا وويل: هله لور مې درځه چې د لمانځه وخت دی او سبا به بيا ښوونځي ته په خپل وخت نشې پاڅېدلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باران

د پاڼې مور د کړکۍ تر څنګ ولاړه وه او بهر یې د باران ننداره کوله. ځان سره یې ویل، ښه شو چې باران وشو، بوټي او ګلان وچ شوي وو. خاورې او دوړې به هم کمې شي. بیا یې پام شو چې ټول ځایونه به خټې وي او پاڼه به بیا په غوسه وي. همدې سوچونو کې وه چې پاڼه د چوترې له دروازې نه رادننه شوه. کالي یې ټول لمده شوي وو. له ورایه یې غوسه په مخ کې ښکارېده. مور یې موسکۍ شوه یو ځانپاک یې ځان سره واخیست ور روانه شوه.

پاڼه چې د دالان مخ ته رسېده مور یې هم وررسېده ویې ویل: زما لورکۍ په څه حال ده.

پاڼې چې خپل بکس غېږ کې کلک نیولی و وویل: پوهېږې مورجانې زه د ځان غم کې نه یم خیر ده چې لمده شوې یم خو زه فکر کوم چې زما بکس منځ کې هر څه لمده شوي، زه یې له وېرې نه شم خلاصولی. که مې کتابونه او کتابچې خراب شوي وي زه خو به مړه شم.

مور یې وویل: مړه دې بلا شه، زما لورکۍ تاته دې الله اوږد عمر درکړي. ته مه خپه کېږه ان شاءالله چې هر څه به سم وي.

مور یې ورو بکس خلاص کړ په رښتیا هم چې د باران اوبه بکس ته نه وې تللې. پاڼه د بکس منځ په لیدو له خوشالۍ نه په مور غېږ راتاو کړه او چیغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کړه: خدايه شکر زما کتابونه او کتابچې سلامت دي.

مور او لور په خبرو کې ګرمې وې چې يو سيورى يې وليد، دواړو له وېرې ناري کړې.

بابا زر غږ کړ: زه يم، زه يم مه ويرېږئ!

دواړو يوه اوږده سا واخيسته، مور ووېل: مور خو دې سختې ووېرولو. داسې غلې ځوک راننوځي، يو غږ خو به دې کړى واى.

بابا وخندل: ما خو سلام وکړ خو تاسې دواړه سختې يو له بل سره بوختې وئ او زما بېچاره سلام مو هم نه اورېده.

بابا د پاڼې په سر لاس راتېر کړ ويې ويل: لور مې لمده شوې، هله زر دې کالي بدل کړه چې ناروغه نشې.

پاڼه: هو باباجانه داسې يو ناڅاپه باران ګير کړم چې د تښتېدو لار مې هم نه وه. رښتيا بابا جانه د باران په اړه مو تر اوسه خبرې ندي کړي.

بابا يې سوچ کې شو ويې ويل: پر دې مهمې موضوع مو خبرې ندي کړي؟

که خوښه دې وي، له ډوډۍ نه وروسته به خبرې پرې وکړو؟!

بابا د پاڼې په کوټه کې د کړکۍ تر څنګ کېناست، پاڼې ته يې د شيدو توده پياله ورکړه. د بابا په لاس کې د شنه چاى پياله وه، ورو يې غوړپ ترې وکړ، پاڼې ته يې مخ کړ ويې ويل: د باران په جوړېدو کې د اوبو دوراني حرکت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمده رول لوبوي. بحرونو، سیندونو او نباتاتو کې اوبه تبخیر کیږي. تبخیر لپاره باید هوا ګرمه وي او د ګرمې هوا لپاره موږ لمر ته اړتیا لرو. تبخیر شوي اوبه د کوچنیو څاڅکیو په څېر چې موږ یې په سترګو نشو لېدلی او ګاز ته ورته وي شکل اخلي. بخار کم وزن لري نو ځکه اسمان خوا ته حرکت کوي. هر څومره چې هوا سړېږي همدومره دا بخار سره نېږدې کېږي او ورېځ ترې جوړېږي. له لاندې نه نورې ورېځې هم ورروانې وي او ورسره یو ځای کیږي. ورېځې یو په بل فشار راولي او د همدې فشار له امله څاڅکي هم غټ شي او ورېځې په اسمان کې وزن پیدا کړي. کله چې وزن ډېر شي بیا ببرته د باران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شکل څخيږي او ځمکې ته راښکته کيږي.

پاڼه، بابا جان ته غوږ وه ورو يې وويل: او واوره بيا څنګه جوړيږي؟

بابا جان وويل: لور مې، ښې خبرې ته دې پام دی. په وريځو کې يوازې د اوبو څاڅکي نه وي بلکې د يخ واړه کرېستالونه هم وي. البته دا نور هم پاس چېرته چې هوا ډېره يخه وي جوړيږي. د يخ کرستالونه د اوبو څاڅکي جذب کوي او په دې ډول غټيږي. يو وخت يې وزن ډېريږي او بيا د واورې يا هم ږلۍ په دول بېرته ځمکې ته راکښته کيږي. کله چې ځمکه کې هوا ډېره يخه نه وي نو په لار کې بېرته د يخ باران په څاڅکي بدل شي. نو ځکه کله د باران څاڅکي ګرم او کله هم يخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او اقلیم

پاڼه او وړانګه دواړه په انګړه کې ناستې وې او سرونه یې ټیټ نېولي وو، قلمونه یې لاس کې وو او کوم څه یې لیکل. بیا به دواړو یو له بل سره مشوره وکړه او له سره به یې پیل وکړ. د بابا یې له کوټې نه پرې پام و چې دواړه سختې بوختې دي.

بابا د یوه کتاب په لوستلو کې ډوب و چې دواړه یې سر ته نېغې ودرېدې.

بابا سر پورته کړ، دواړو ته یې وکتل. د دواړو څېرې قهرجنې غوندې ښکارېدې.

بابا: دا زما په لورګانو څه شوي؟

پاڼه: بابا جانه مور ته یې په ښوونځي کې کورنۍ دنده راکړې. موږ باید د اقلیم په اړه یوه مقاله ولیکو. اوس وړانګه وایي چې باران، واوره، باد دا ټول اقلیم دی. زه وایم چې دې ته هوا وایي، اوس نو ته ووایه چې د چا خبره سمه ده؟

بابا له ځایه پورته شو. د کړکۍ خوا ته یې ځو ګامه واخیستل، اسمان ته یې وکتل. دواړه یې وروبللې چې ورشي.

بابا وویل: اسمان کې څه وینئ؟

دواړو پاس وکتل، وړانګې وویل: اسمان شین دی او لمر په ډوبېدو دی.

پاڼه: ځو سپینې وریځې هم ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: ډېر ښه. لږ شېبه وروسته به څه پېښ شي؟

دواړو غبرګ وویل: لمر به ډوب شي او تیاره به شي.

بابا: هو بلکل. همدې ټولو ته موږ هوا ویلی شو، هغه څه چې موږ د کړکۍ نه د باندې وینو، هغه که لمر وي که باران او یا هم واوره. هر هغه څه چې زر بدلون کوي هغه ته هوا ویلی شو. لکه همدا اوس چې موږ لمر لېده او څو ورېځې هم اسمان کې په حرکت کې دي خو بله شېبه به دا یو هم نه وي.

اقلیم بیا د هوا اوږدمهالي درجې او څرنګوالي ته وايي، چې لږ تر لږه ۳۰ کاله د تودخې درجې اندازه شوې وي. دا اندازه د ځمکې په بېلابېلو سیمو کې تر سره کېږي. مثلآ په شمالي قطب کې هوا ډېره سړه ده، هلته تل واوره پرته وي خو په صحرا کې بیا هوا ډېره ګرمه ده، نو ځکه په مختلفو سیمو کې د تودوخې درجه اندازه کېږي.

بابا پوښتنه وکړه: څنګه د هوا او اقلیم په توپیر پوه شوی؟

دواړو سرونه وښورول، پاڼې وویل: ما خو له اوله ویل چې دواړه یو ندي.

بابا: ښه نو اوس چې تاسې دومره تکړه یئ او د اقلیم په اړه مقالې لیکی نو لږ به نور هم پرې وغږېږو که څنګه؟

وړانګې وویل: هو زه غواړم په دې هکله نور معلومات هم ولرم. پاڼې چندان زړه نه کېده چې نور درس ووايي خو د وړانګې علاقه یې چې ولېده دا هم تشویق شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې منځ کې د مور غږ له پخلنځي نه راغی چې پاڼه یې وربلله.

پاڼه په منډه ورغلله، ډوډۍ تیاره وه. دسترخوان یې ځان سره راوړ او و یې غوړولو. وړانګه هم مرستې ته ورغله. ډوډۍ په دسترخوان کېښودل شوه او ټول پرې راټول شول.

وړانګې وویل: هر ځل چې دلته ډوډۍ خورم تر څو ورځو یې خوند زما په خوله کې پاتې وي. تروري ریښتیا چې ډېره خوندوره ډوډۍ پخوې.

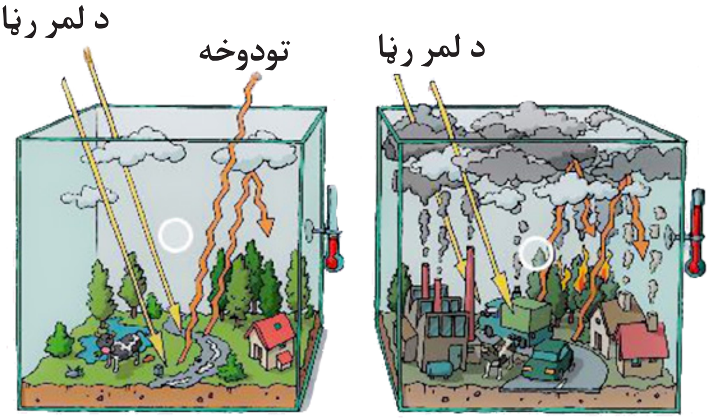

مور ترې منڼه وکړه: هر وخت دې چې زړه وي راځه. ته هم زما لور یې.

ډوډۍ نه وروسته پاڼې او وړانګې هر څه ټول کړل او لوښي یې هم ومینځل.

بېرته بابا جان ته راغلې او تر څنګ یې کېناستې اوغوږ شوې.

بابا وخندل او ویې ویل: ښه نو اوس به په مړه خېټه خبرې وکړو، فکر کوم زما نانځکه وږې شوې وه او ځکه یې د خبرو حوصله لکه چې نه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې وخندل ویې وویل: بابا جانه ته څنګه زما په خیال پوه شوې، اوس نو ځان سره پټ فکر هم نشم کولی وېرېږم چې هر څه لولې.

ټولو وخندل، بابا وویل: د اقلیمي بدلون په اړه مو څه اورېدلي؟

دواړو د نه ځواب ورکړ.

بابا: ښه نو یو څه به نن په دې اړه ووایم او یو څه به هم بلې ورځې ته پرېږدو ځکه چې ډېر څه ورسره تړلي دي. زموږ ژوند هم ورسره تړلی دی.

- ویل کېږي چې د ځمکې د تودوخې درجه لوړه شوې ده او که چېرې موږ یې مخنیوی ونه کړو ممکن چې راتلونکي څو کلونو کې دا نوره هم لوړه شي. دا تودوخه به په قطبونو کې یخچالونه ویلي کړي. د یخچالونو اوبه به د بحر اوبو ته ورګډې شي او د اوبو سطحه به په بحرونو کې لوړه شي. اوبه به ځینې جزیرې ورې کړې او حتا ځینې به له منځه یوسي.

- هوا به هم بدلون وکړي، سخت بارانونه او ږلۍ به زور واخلي. وچکالي او ګرمي به هم ورسره ډېره شي. ځینې ځایونو کې به سېلابونه ډېر شي، خو په ځینو نورو سیمو کې به بیا ځمکې شاړې او په دښتو بدلې شي. د ډېرې ګرمۍ او د باران له نشتون نه به ځنګلونه اور واخلي. د ځنګلونو نشتون یا کمېدل ځمکې ته ډېر تاوان رسوي ځکه ونې کاربن ډای اُکسایډ جذبوي. که ځنګلونه نه وي کاربن ډای اُکسایډ اتموسفیر ته ځي او دا بیا د تودوخې درجه نوره هم لوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د بحرونو اوبه به هم ګرمې شي، هلته به د کبانو ډېر ډولونه، نهنګ او مرجان د تل لپاره له منځه لاړ شي.

ـ د هوا د تودوخې د دومره چټک بدلون سره، د ژويو او نباتاتو ډېر ډولونه ځانونه نشي برابرولی نو ځکه دوی ته د دې خطر شته، چې د تل لپاره له منځه لاړ شي. موږ انسانان به هم دې ته اړ کړي چې له خپل کور او هېواد نه مهاجر شو ځکه نور به اوبه او غله نلرو. د ښنباک اوبه او د خوراک لپاره به څه نه پيدا کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ زما ښایستو، دا وو د اقلیم د بدلون د اغېز په هکله معلومات، چې په عمومي ډول مې تاسو سره شریک کړل. که چېرې یې مخه ونه نیسو نو زموږ ښایسته نړۍ به راته بدرنګه کړي او ژوند کول به نه یوازې انسانانو ته بلکې حیواناتو او نباتاتو ته به هم سخت شي.

پاڼه او وړانګه لکه سا اخیستل یې هم چې هېر وي غلې غوږ وې. دواړه خپه ښکارېدې. زړه کې یې ډول ډول خبرې راګرځېدې.

پاڼې وویل: کاش یوه جادویي لکړه مې درلودی، کله مې چې ښورولی هر هغه څه مې چې غوښتل هماغسې کېدای. دا ټولې ستونزې به مې د سترګو په رپ کې ورکې کړې وای.

وړانګه او بابا په خندا شول. ټول ځایونه تیارې په غېږ کې نېولي وو، په وړانګه باندې ناوخته شوی و. زر یې خپل قلمونه او کتابچې ټولې کړې، ټولو سره یې خدای په اماني وکړه او په منډه کور ته لاړه. وړانګې لار کې ځان سره فکر کاوه چې څنګه د بابا جان جالبو کیسو وخت ترې هېر کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګلخانې ګازونه څه دي؟

سبا ورځ وروسته له ښوونځي نه وړانګه بیا د پاڼې سره د دوی کور ته راغله. همدا چې په بابا یې سترګې ولګېدې ورمنډه یې کړه ویې ویل: کاکا جانه ما پرون ټول وخت ستاسو د خبرو په اړه سوچ کاوه. ما ویل نو له دې ټولو بدمرغیو نه څنګه مخنیوی کولی شو؟

بابا موسکی شو د وړانګې پر سر یې لاس تېر کړ: زه همدې پوښتنې ته منتظر وم. دلته باید لومړی تاسو ته د ګلخانې ګازونو سیستم تشریح کړم.

پاڼه له چوترې نه را دننه شوه، مخ یې سور و. زر یې د یخو اوبو یو ګوټ وکړ.

بابا جان ته یې ورمخ کړ ویې ویل: اوف بابا جانه نن خو سخته ګرمي ده. هېڅ باد نشته نه پوهېږم چې چېرته خوب وړی.

بابا یې وخندل ویې ویل: باد ویده ندی، ویښ دی او راځي لورکې مې. هو رښتیا پوهېږې چې څنګه او له کومه راځي؟

د پاڼې سترګې له حیرانۍ نه ګردې ګردې راوتلي وې: بابا جانه ما په ژوند کې هم د باد په اړه فکر نه و کړی چې له کومه راځي او څنګه رامنځته کیږي.

بابا وویل: ښه نو که خوښه مو وي زه به یې کیسه درته وکړم چې څنګه رامنځته کیږي. لمر په بیلابیلو ځایونو کې په بېل ډول تودوخه ویشي. د استوا په خط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تل هوا ګرمه وي، خو په شمالي او جنوبي قطبونو کې بیا هوا یخه وي. ګرمه هوا کم وزن لري نو اسمان خوا ته پورته کیږي، هر څومره چې پاس ځي هلته د تودخې درجه کمیږي او بېرته یخه کیږي. له لاندې نه چې کومه ګرمه هوا پاس تللې، هغه ځای باید خالي پاتې نشي نو څه فکر کوی چې څه کیږي؟

دواړو یو بل ته وکتل خو په ځواب یې نه پوهېدې. بابا خبره پسې وغځوله، هو د هغې هوا ځای باید خالي پاتې نشي نو له کوم بل خوا نه هغه ځای ته هوا راځي او ځای یې ډکوي چې په دې ډول یو دوراني حرکت رامنځته کیږي. له همدې دوراني حرکت نه باد رامنځته او په الوتو کیږي.

دواړو اسمان ته وکتل، داسې ښکارېده چې ډېرې پوښتنې یې په ذهن کې راڅرخېدې.

بابا وویل: دا دی د باد په کیسه هم خبرې شوئ چې له کومه راځي. اوس به راشم اصلي کیسې ته.

د ځمکې شا او خوا یو بې رنګه د ګازونو قشر راچاپېره شوی دی. دې قشر ته اتموسفیر وایي. اتموسفیر له بېلابېلو ګازونو نه جوړ شوی، چې ۷۸ فیصده نایتروجن،۲۱ فیصده هایډروجن، ۱ فیصد ارګون او یو څه نور ګازونه هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه به یو څو بېلګې یادې کړم چې ولې اتموسفیر موږ ته دومره اړین دی:

۱ـ اتموسفیر موږ له وژونکو وړانګو څخه ساتي.

۲ـ اتموسفیر د لمر وړانګې تصفیه کوي او له هغه وروسته یې ځمکې ته راپرېږدي.

۳ـ د لاندې او باندې هوا تبادله چې نتیجه کې باد رامنځته کېږي.

۴ـ د هوا چټک ګرمېدو او یخ کېدو نه مخنیوی کوي.

۵ـ د ځمکې پر سر د ۱۵ درجې اوسط ثابت ساتي.

٦ـ د اوربنت ویش ټاکي.

۷ـ اتموسفیر کې اوبه د وربخې په شکل شته چې بیا موږ ته باران او واوره راکوي. یعنی اتموسفیر زموږ هوا جوړوي.

د کلونو په تېریدو سره انسانان ورځ په ورځ ډېر کاربن ډای اُکسایډ او نور ګازونه تولیدوي، چې په دې ډول د هوا ککړتیا ډېرېږي. اتموسفیر د ځمکې لپاره کټ مټ لکه د ګلخانې غوندې دنده تر سره کوي.

بابا وویل: درځئ چې یو ځل د کور ګلخانې ته لاړ شو.

دواړه د بابا جان سره د کور ګلخانې ته چېرته چې دوی ښایسته ګلان او یو څه ترکاري کرلي وو لاړل.

بابا جان وویل: پاس د ګلخانې چت وینئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړو پاس وکتل، چت له پلاستیک نه جوړ شوی و.

هو، وینو یې. پلاستیک دی.

بابا: له دې پلاستیک نه د لمر وړانګې مستقیماً دلته راننوځي او تودخه یې ذخیره کیږي. کله چې ګلخانه ګرمه شي تر ډېره دا تودوخه ساتلی شي. نو ځکه اتموسفیر هم همداسې یوه دنده لري. اتموسفیر د لمر سوزوونکې

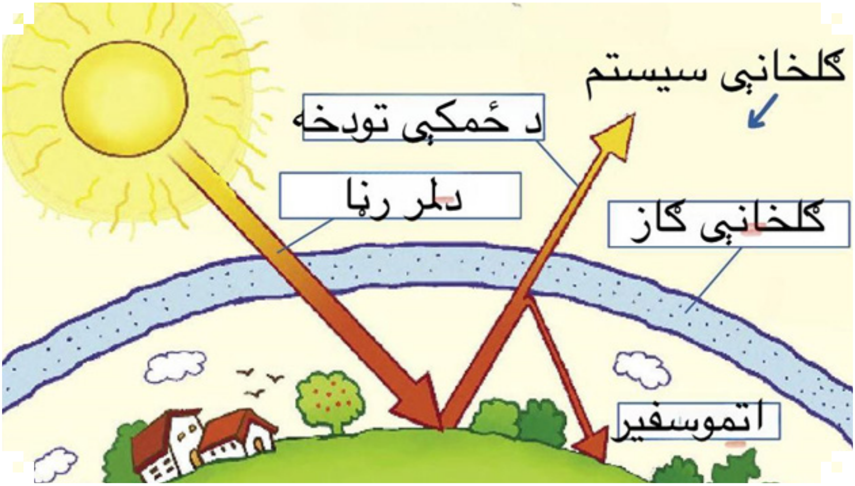

وړانګې فلتر کوي، تودې وړانګې ترې جوړوي او بیا یې ځمکې ته راپرېږدي. لکه څنګه چې پوهېږو لمر یوازې د ورځې له خوا نه ځلیږي خو بیا هم هوا د شپې له خوا ډېره یخه نه وي. دا ځکه چې ځمکه یوه اندازه وړانګې جذب کوي او نور بېرته منعکس کوي. اتموسفیر کې د مېتان او کاربن ډای اُکسایډ په شان ګازونه نه پرېږدي چې ټوله تودخه له ځمکې نه بېرته ووځي، یوه اندازه ځان سره ساتي، دوهم ځلې یې بیا ځمکې ته را استوي او نوره یې بېلو خواوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته استوي. که چېرې اتموسفير دا کار نه کاوه، د ځمکې پرسر ژوند کول به ناممکنه وای. د ځمکې پر سر به هوا منفی ۱۸ درجې وای. صفر درجه کې اوبه يخ کيږي، نو تاسې فکر وکړی چې منفی ۱۸ درجې به څومره سړه هوا وي!

بابا وويل: ښه څنګه زما نانځکوو تر دې ځایه په هر څه پوه شوئ؟

دواړو وويل: هو تر دې ځايه خو پوه شوو.

پاڼې وويل: بابا جانه نو دا خلک ولې د تودوخې او اقليم بدلون نه داسې سر ټکوي. اتموسفير خو خپل کار سم تر سره کوي.

بابا وخندل: هو لور مې، اتموسفير خو سم کار کوي خو ستونزه په موږ انسانانو کې ده.

وړانګه: هغه بيا څنګه؟

بابا: لکه څنګه چې ګورئ ژوند هره ورځ په تغيير کې دی. د ځمکې نفوس ډېريږي. هر څومره چې نفوس ډېر شي همدومره خلک کور، کار، سرک، موټر او خوراکي توکو ته اړتيا پيدا کوي. په دې ډول مصرف ډېريږي. همدا اوس په چين کې ٦ غټ ښارونه دي چې نفوس يې له ۱۰ مليونو نه اوړي او د جاپان پلازمېنه توکيو کې ۳۷ مليونه خلک ژوند کوي. کله چې د کور جوړولو لپاره کافي ځمکه نه وي نو ځنګلونه وهل کيږي، هغه سره د سړکونو جوړولو ته هم اړتيا ډېريږي. فابريکې بايد خپل توليدات ډېر کړي، لا ډېرې نوي فابريکې هم بايد جوړې شي. له هغه سره کثافات ډيريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا اوس ۱۵۰ میلیونه ټنه پلاستیک په بحرونو کې لامبي. دا ټول شیان د دې سبب کیږي چې موږ لا ډېر زیان لرونکي ګازونه تولید کړو. دا ګازونه داسې په اسانۍ په اتموسفیر کې له منځه نه ځي او همدا ده چې هلته ګډوډې جوړوي. دا ګډوډي د دې لامل کیږي چې د ځمکې پر سر تودخه تر پخوا تر ډېره پاتې شي ځکه چې اتموسفیر یې سم نشي فلتر کولی. کاربن ډای اکسایډ چې موټر او فابریکې یې تولیدوي، ویل کیږي چې ۱۲۰ کاله په اتموسفیر کې پاتې کیږي. میتان ګاز چې د کرهنې، فوسیلي سونګ توکو، کثافاتو او حیواناتو څخه تولیدیږي، که څه هم دومره ډېر ندي، خو بیا هم ۲۵ ځلې تر کاربن ډای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اُکسایډ ډېر مضر دی. نایټروس آکسایډ ګاز (N۲O) تقریبا ۳۰۰ ځلې تر کاربن ډای اکساید ډېر مضر دی خو د دې اندازه هم ډېره کمه ده.

کاربن ډای اُکسایډ مو د ځمکې پر سر په کار دی. ونې او شنه بوټي کاربن ډای اُکسایډ جذبوي او پر ځای یې اکسیجن چې انسانان او حیوانات یې تنفس کوي تولیدوي ځکه خو ویلی شو چې ځنګلونه د ځمکې سږي دي. دې پروسې ته فوتوسنتز هم وایي.

پاڼه چې نور ګنګسه شوې وه وویل: باباجانه زه خو لا هم سمه پوه نشوم، یعنی دا ګازونه زموږ د ځمکې د تودوخې درجه ډېروي؟

بابا: هو همداسې ده، که له اندازې نه ډېر ګازونه اتموسفیر ته لاړ او پاتې شي هلته سیستم ګډوډوي. اوس هم د ۱۸۵۰میلادي کال نه را په دې خوا ۱،۱درجه هوا ګرمه شوې او که مخنیوی یې ونه شي ډېرې بدې پایلې به ولري.

دواړو لپاره دا ټول معلومات ډېر زیات وو، خو له بل پلوه په زړه پورې هم وو او د ماښام تیاره هم په خورېدو وه.

بابا دواړو ته مخ کړ او ویې ویل: فکر کوم چې نن مې ډېرې خبرې وکړې. اوس ناوخته دی او ستړي شوې به هم یئ.

دواړو خبره ورسره ومنله. وړانګه خپل کور ته روانه شوه. پاڼې یوه کتابچه او قلم را واخیستل، د بابا ورکړل شوي معلوماتو په لیکلو بوخته شوه. بابا یې ورپام

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، پوښتنه یې ترې وکړه: لور مې څه لیکې؟

پاڼه: بابا جانه ماته ستا خبرې ډېرې جالبې وې، وېرېږم چې هېرې مې نشي. دا ټولې لیکم او بیا سبا ته یې خپلې ښوونکې ته هم وایم.

بابا: خوشاله شو، ځان سره یې وویل، که هر څوک دې مهمې پېښې ته پام ونیسي ان شاء الله چې له بدمرغیو به په امن کې اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقلیمي بدلون مخنیوی

پاڼه او وړانګه څو ورځې په ښوونځي او کور کې د اقلیمي بدلون په خبرو اخته وې. هره ورځ به یې نوي پوښتنې درلودې او بابا جان به یې تر ډېره کیسې ورته کولې. په ښوونځي کې یې هم دا خبرې ډېرې تودې روانې وې. ډېرې ښوونکو هم علاقه ښودلې وه او غوښتل یې چې نور هم ډېر معلومات ولري. بله ورځ پاڼه له ښوونځي نه په منډه منډه کور ته راغله، په سوځېدلې سا یې بابا جان ته وویل: باباجانه پوهېږې نن څه وشول؟

بابا: نه بچو نه پوهېږم چې څه شوي او چېرته شوي.

پاڼه: اوهو بابا جانه په ښوونځي کې یادوم. پوهېږې نن زموږ ښوونځي کې زیاتره زده کوونکي ناروغه وو. ویل یې هغه بل کلي کې هوا کې کوم څه وو او دوی یې ناروغه کړي. خو زه پوه شوم چې دوی ولې ناروغه وو.

بابا: ښه ته پوهه شوې چې ولې ناروغه وو؟

پاڼه: هو، تا چې ما ته د هوا ککړتیا کیسې کړې وې، زه وایم چې د دوی د کلي هوا خرابه شوې نو ځکه ټول ناروغه شوي وو.

بابا یې وویل: زما لور خو ډېره هوښیاره شوې. زه وایم ته به خامخا راتلونکې کې ډاکتره شې. که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه: نه باباجانه زه غواړم ستا غوندې اقلیم او ځمکې ساتلو په برخو کې کار وکړم. خپله نړۍ وژغورم.

بابا یې پاڼه ښکل کړه: الله دې بریالۍ لره لورکۍ مې.

د پاڼې مور دروازه کې ولاړه وه، د دوی خبرو ته غوږ و ویې ویل: هو پلار لور وخته پلانونه جوړ کړي. اوس راځئ چې ډوډۍ یخیږي، که یو ځل بیا ستاسو مجلسونه شروع شي تر سبا هم نه خلاصیږي.

له ډوډۍ نه وروسته پاڼه د بابا څنګ ته ورغله: بابا جانه تا هغه ورځ د اقلیم بدلون پایلو په اړه کیسې راته وکړې. ما غوښتل چې د مخنیوي په اړه یې هم یو څه معلومات راکړې. ایا موږ یې هم مخنیوی کولی شو؟

بابا: هو لورکۍ، هر څوک کولی شي چې له ځان نه یې پیل کړي او په مخنیوي کې یې ونډه واخلي. هغه متل دې اوریدلی، چې وایي څاڅکی څاڅکی دریاب کیږي. نن به یو څو نورو شیانو باندې هم وغږیږو. څنګه دې خوښه ده چې ورانګې ته هم غږ کړې.

پاڼه: وی هو، هغې ویلې و چې کله موږ د اقلیم په اړه خبرې کوو هغې ته هم غږ کړم. زه زر راځم بابا جانه.

بابا منتظر و خو پاڼې پسې خند کړ. بابا یې هم پسې ورغی. د ورانګې کور کې ټول وارخطا وو او په منډو ښکاریدل. پاڼه د ورانګې تر څنګ خپه ولاړه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا ورنېږدې شو، پوښتنه يې وکړه: څه خبره ده ولې داسې خپه يې؟

پاڼه ورو بابا ته ورنېږدې شوه ويې ويل: بابا جانه د وړانګې پلار ناروغه دی. وايي سا يې نشوی اخيستی.

بابا د وړانګې د پلار کوټې ته په منډه ورغی. لږ شېبه وروسته بېرته راووت. دواړو ته يې مخ کړ ويې ويل: زه حکمت صيب روغتون ته وړم. د انديښنې وړ خبره نده.

دواړو سرونه وښورول. شېبه وروسته بابا د وړانګې پلار او ورور سره د روغتون پر لور روان شول.

د پاڼې مور هم راغله او د وړانګې مور ته يې ډاډګيرنه ورکوله. شپه ښه تياره شوې وه چې بابا د وړانګې پلار او ورور سره بېرته راستنه شول. د وړانګې پلار هم ښه ښکارېده.

بابا پاڼې او مور ته يې غږ کړ: مور به کور ته لاړ شو حکمت صيب ارام ته اړتيا لري.

حکمت صيب او کورنۍ يې له بابا نه ډېره مننه وکړه.

په لار کې پاڼې له بابا نه پوښتنه وکړه: بابا جانه، کاکا باندې څه شوي وو؟

بابا يوه ژوره سا واخيسته ويې ويل: اه لورکۍ مې دا هم د هوا ککړتيا د بدمرغيو يوه بله بېلګه ده. کاکا حکمت دې د سا بندۍ ناروغي لري. چېرته چې دی کار کوي هلته دوی د برېښنا د توليدلو لپاره غټ ډيزلي جنراتوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروي. ډیزلي جنراتوران هم زیان رسونکې ګازونه تولیدوي او هوا ککړوي. کاکا حکمت ته دې دا ګازونه زهر دي. سږي يې له کاره غورځوي.

پاڼه ډېره خپه شوه. په کاکا حکمت يې ډېره زړه بد شو.

ورو يې پوښتنه وکړه: کاکا حکمت مې ښه کېږي؟

بابا: هو ان شاء الله د الله په رضا ښه کېږي خو د هوا ککړتيا ورته ښه نه ده او ځان بايد ترې وساتي. خو ستونزه دا ده چې څنګه يې وساتي؟

درې واړه غلي وو. کور کې هم چا خبرې نه کولې او په سوچونو کې ډوب وو.

پاڼې وويل: د کاکا حکمت غوندې به ځومره نور خلک دا حال لري. او زه وينم چې له هر کور نه لوګي راپورته کېږي. دا به ځومره خلک تنفس کوي او ناروغه کېږي به.

بابا وويل: موږ د دې ډېر ښه امکانات لرو چې داسې يوه برېښنا چې نه هوا ککړه کړي او نه هم ډېره ګران بيه وي توليد کړو. له بلې خوا ډېرو خلکو ته به برېښنا هم ورسيږي.

پاڼه ځای کې رانېغه شوه: هغه څنګه بابا جانه، او ولې تر اوسه موږ داسې برېښنا نه لرو؟

بابا يې وخندل: اوس ويده شه لور مې، ناوخته ده سبا ښوونځي ته هم ځې. سبا به بيا درته ووايم چې څنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې هم ومنله. د بابا او مور مخ يې مچو کړ. غاښونه يې برس کړل. مخ او لاسونه يې پرېمنځل او خپل ځای کې د سترګو په رپ کې ويده شوه.

مور يې پاڼې ته کتل، بابا ته يې وويل: نن د وړانګې سره ډېره خپه شوه، ډېره خسته هم شوه ځکه داسې زر ويده شوه.

بابا: ملګرتيا بايد همداسې وي چې غم کې درسره شريک وي.

وړانګه څو ورځې ښوونځي ته را نه غله. پاڼه به هره ورځ د وړانګې کور ته ورتلله، د حکمت کاکا پوښتنه به يې کوله او هم به يې وړانګې ته له ښوونځي نه د کورنۍ دندې راوړلې چې له درسونو نه شاته پاتې نشي.

حکمت کاکا هم تر يو حده ببرته مخ په ښه کېدو شو او وړانګه هم د پاڼې سره يوځای ښوونځي ته تګ راتګ پيل کړ. که څه هم حکمت کاکا ببرته په پښو درېدلی شو، خو کار ته د تګ نه و. وړانګه خپل پلار ته ډېره ځورېده او درسونو ته به يې سم پام نشو کولی. پاڼه پوهېده چې د وړانګې ټول پام حکمت کاکا ته دی نو ځکه يې ډېره هڅه کوله چې خوشاله يې وساتي.

مازيګر پاڼه او وړانګه له ښوونځي نه د کور خوا ته رواني وي چې بابا جان سره مخ شوې. بابا يې هم کور خواته روان و. درې واړه سره يوځای شول.

بابا وويل: څنګه مو خوښه ده چې لږ قدم ووهو، په لاره کې به يو ايسکريم هم درته واخلم. دواړو د خوشالۍ نه نارې کړې، هووو ايسکريم...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار کې وړانګې ووېل: کاکاجانه تاسې غوښتل چې د اقلیم ساتلو په اړه موږ ته نورې کیسې هم وکړې خو هغه زما د آغا جان ناروغۍ هر څه رانه هېر کړل. که خوښه مو وي او حوصله لرئ، زه غواړم چې نورمعلومات هم ولرم. له هغه وخته چې زما آغا جان لوګي ناروغه کړی هره شېبه یې په اړه سوچ کوم.

بابا جان د وړانګې په سر لاس راتېر کړ: لورکۍ ډېره اندېښنه مه کوه. الله (ج) ډېر لوی او مهربانه دی. شکر دی موږ او تاسې ایمان لرو، هر څه به سم شي. هو، خو زه به د اقلیم بدلون د مخنیوي په اړه یو څه ووایم.

موږ هر یو کولی شو چې د اقلیمي بدلون مخنیوي لپاره یو څه وکړو، که څه هم پرمختللي هېوادونه په دې کې ډېر رول لوبوي، خو بیا هم موږ باید له ځانه پیل وکړو. مخکې مو هم په دې اړه خبرې کړې وې چې موټرکې ډېر تلل، د تېلو او سکارو سوځول، له پلاستیک نه د سون د توکو په ډول ګټه پورته کول، د ځنګلونو وهل دا ټول په اقلیمي بدلون باندې منفي اغېز لري. موږ کولی شو چې د موټر پر ځای په پښو لاړ شو، له بایسکل نه کار واخلو چې دا کار زموږ روغتیا لپاره هم ډېره ګټه لري او که لرې ځای ته د تګ اړتیا وي نو بسونو کې لاړ شو. بل دا چې مېوه او ترکاري د نېږدې پټیو او باغونو نه واخلو. په دې ډول هم د پلاستیکي قوطي او بسته بندۍ نه مخنیوی کیږي او هم د ترانسپورت تیلو مصرف نه ډېره کیږي.

د پلاستیکي کڅوړې پر ځای د تیکه یې کڅوړې نه کار واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ پوهېږو چې ځنګلونه د ځمکې سږي دي، که چېرې ځنګلونه ډېر ووهل شي د کاربن ډای اُکسایډ د جذب لپاره به کافي اندازه ونې نه وي، دا ګازونه اتموسفير ته پورته کيږي او هلته پاتې کيږي. د هرې وهل شوې ونې پر ځای بايد بله ونه کېنول شي.

د کور پاکولو لپاره موږ ډېر وخت د کيمياوي موادو نه استفاده کوو، موږ کولی شو چې په ډېره اسانه د لوښو مينځلو يا د کور پاکولو لپاره خپله مواد جوړ کړو، د مثال په توګه موږ د سرکې، د ليمو جوهر او سوډا ميکس ثخه کولی شو د کور پاکولو لپاره مواد جوړ کړو که چېرې طبيعي صابون هم ورسره ګډ کړو نور نو هېڅ ډول کيمياوي موادو ته اړتيا نه پاتې کيږي. په دې ډول د پلاستيکي بوتلونو، د کيمياوي موادو د اوبو سره د ګډون مخنيوی کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمریزه (سولر) برېښنا

یوه بله مهمه برخه لمریزه (سولر) برېښنا ده، موږ ښه لمر لرو او کولی شو چې ښه ګټه ترې واخلو خو له بده مرغه زموږ هېواد کې ډېره کمه پاملرنه ورته شوې.

دواړو په یو غږ سره وویل: لمریزه برېښنا څه وي؟

بابا وخندل: همدې پوښتنې ته زه په تمه وم. سولر انرژي یا فوتوولتیک د لمر انرژي په برېښنا بدلېدو ته وايي. فوتو د یوناني کلمې نه اخیستل شوي چې د رڼا معنی ورکوي او ولټه د مشهور ایټالوي فیزیک پوه له نوم نه اخیستل شوي. ښاغلي الیسندرو ولټه د مشهورو اختراع ګانو نه یو د برېښنا کیمیاوي سرچینې ماشین جوړونه ده. نوموړی په ۱۷۴۵ زېږدیز کال کې ایټالیا کې زېږدلی او ۱۸۲۷ کې له دې نړۍ نه سترګې پټې کړې دي.

د دې لپاره چې برېښنا تر لاسه کړو موږ الکترونونو ته اړتیا لرو. الکترون وړې حجرې دي چې په سترګو نه لیدل کیږي. کله چې الکترون لکه اوبه په سیند کې چې بهیږي په بهېدو شي برېښنا تولیدوي. البته دوی په سیند کې نه بهیږي بلکې د برق سیمونو او پایو کې په حرکت وي. د دې لپاره چې برېښنا تر لاسه شي باید الکترون په بهېدو یا حرکت راولو. د دې لپاره موږ د لمریزې برېښنا تورو تختو ته اړتیا لرو. تاسې به د بامونو پر سر دا ډول تختو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خامخا پام شوی وي. نه یوازې د بامونو پر سر بلکې د حساب په ماشینونو کې یا لاسي څراغونو کې وړې تختې هم همدا د لمریزې بریښنا لپاره دي. د لمریزې بریښنا تختې له دوو برخو نه جوړې شوي دي. په دواړو برخو کې الکترونونه دي. په پاسنۍ برخه کې الکترون تر لاندې برخې ډېر دي. پاسنۍ برخه کې منفي الکترونونه دي او لاندنۍ کې مثبت، کټ مټ لکه یوه بټرۍ کې چې وي.

کله چې لمر د سولر(د لمریزې بریښنا) تختې پر مخ وځلیږي نو لاندني الکترونونه پاسنۍ برخې ته راخیږي. پاسنۍ برخه کې الکتروونونه ډېریږي او ځای کمیږي نو باید یو څه نور الکتروونونه ببرته لاندنۍ برخې ته لاړ شي. په دې ډول یو حرکت یا جریان رامنځ ته کیږي، که موږ دا دوې برخې د یوه سیم په مرسته سره وصل کړو نو پاسني الکترون د دې سیم په مرسته ببرته رانښکته کیږي چې په پایله کې د حرکت پیدا کیدو سره بریښنا تولیدیږي. د دې بریښنا ښېګڼه دا ده چې اقلیم ته هیڅ ډول تاوان نه رسوي. نه یوازې د لمر رڼا بلکې اوبه او باد هم موږ ته داسې بریښنا چې په اقلیم منفي اغېزې نلري راکولی شي. ښایي ځینې کتابونو کې مو د غتو بادپکو په څېر پایې چې ولاړې دې لیدلې وي.

دواړو سرونه وښورول: هو څه موده مخکې مو همداسې یو عکس په کتاب کې ولید.

(c) ketabton.com: The Digital Library

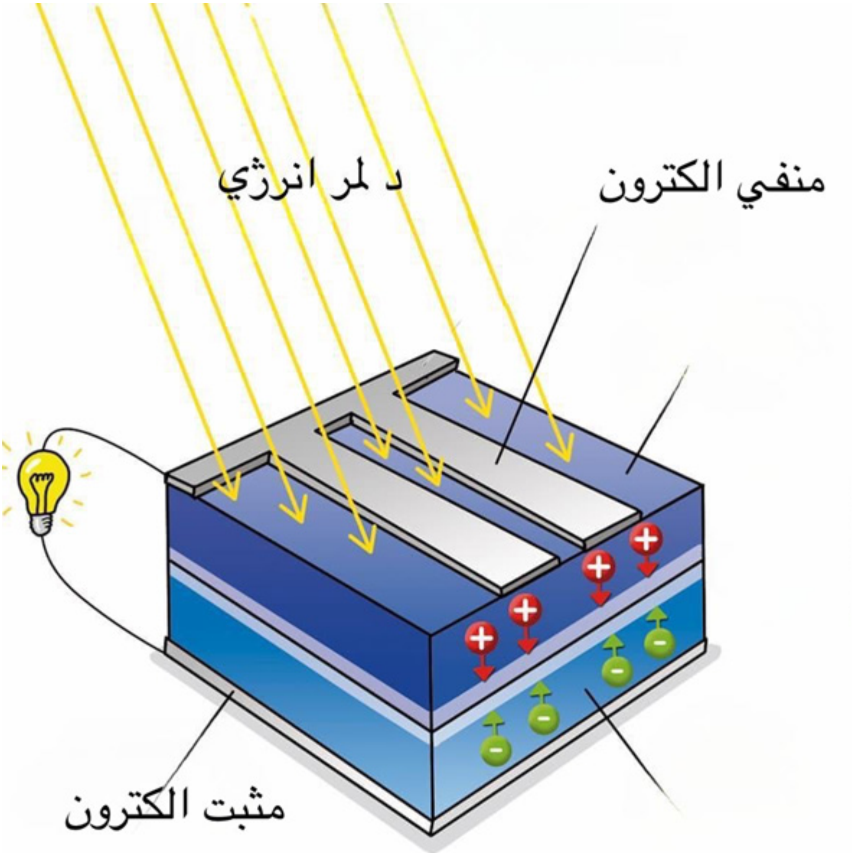

بابا: هغه بادي برېښنا توليدوي. زما په خپلو سفرونو کې ورته پام و. اروپايي هېوادونه ښه ګټه ترې اخلي.

پاڼه: بابا جانه نو موږ خو باد او لمر دواړو لرو ولې ګټه نه ترې اخلو؟

بابا جان: هو زما نانځکې زه هم همدا هڅه کې يم چې په دې برخه کې يو څه پرمختګ وکړو. د ډېرو وګړو دې هر څه ته دومره پام نه وي او توجه هم نده ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوې، خو زه خوشبينه يم او زړه مې وايي چې ډېر زر به همداسې دستګاوې جوړې شي او موږ به د برېښنا ستونزه نور نلرو.

درې واړو په يوه غږ امين وويل او د خپل کور په خوا روان شول.

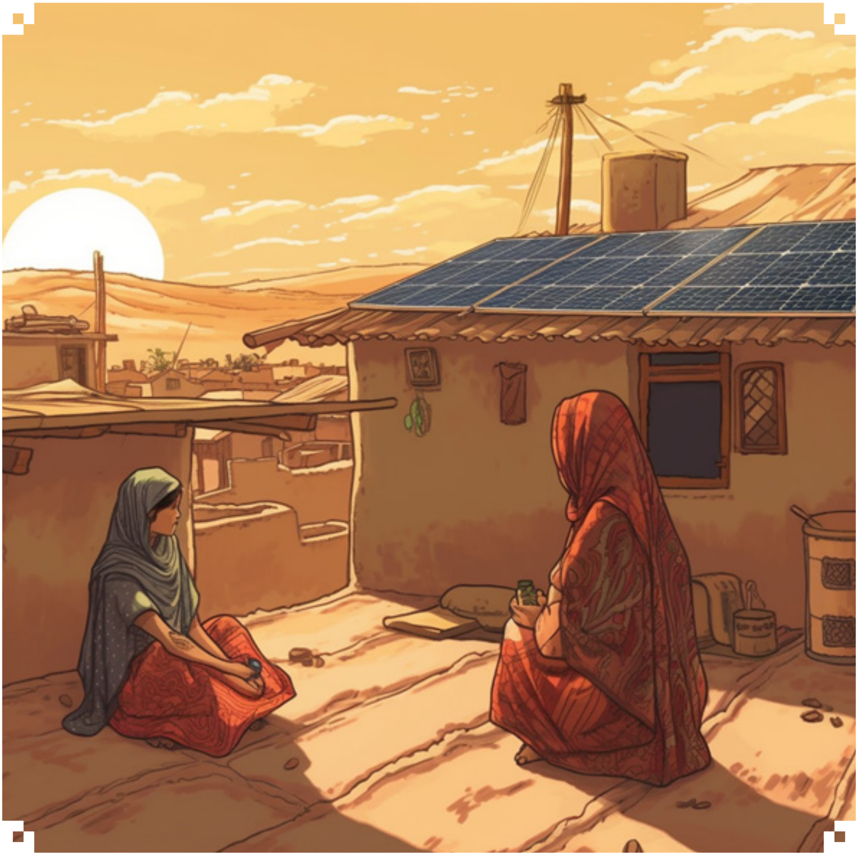

پاڼه او ورانګه په ژورو سوچونو کې ډوبې وې. ښايي د سولر تختې به يې جوړولې او يا هم بادي ژرندې. بابا جان په زړه کې خوشاله و، پوهېده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی نسل به ډېرې نوي مفکورې ولري او خپل ګران هېواد به د برېښنا، اوبه او ځنګلونو خاوند کړي، د پرمختګ لپاره به يې هڅې وکړي او هېڅ چا ته به اجازه ورنکړي چې زموږ ګډ کور ته زيان ورسوي.

د يوه سوکاله او اباد افغانستان په هيله !

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library